

Селското стопанство в предизборните програми през 2021 г.

- Окрупняване на земеделската земя, въпреки свръхконцентрацията на земя в България;
- Малко и консервативни реформи в сферата на селското стопанство;
- Дигитализация, но не и намаляване на бюрокрацията в селското стопанство

са част от предложенията на водещите политически партии.

Политиките в селското стопанство са многостранни и могат да бъдат интерпретирани от различни гледни точки на участниците в него. Ние разглеждаме политиките в селското стопанство като определяне на начина на управление на земеделската земя и ползването на природните ресурси като почва, води, въздух и биоразнообразие в тези територии. Считаме, че идеалната цел на политиките в селското стопанство трябва да доведат до формиране на благоденстващо и устойчиво общество.

За да разберем какво ни очаква в бъдещите 4 години в сферата на селското стопанство разгледахме предизборните програми на 7-те партии/коалиции, които според представително национално [проучване на „Алфа рисърч“](#) с най-голяма вероятност може да бъдат представени в следващия Парламент на България.

Основната политическа сила (ГЕРБ), както и „Има такъв народ“ ще подкрепят окрупняването на имотите в земеделските територии и от там развитието на интензивно монокултурно земеделие, което е доказано, че дългосрочно води до влошаване на плодородието на почвата, на качеството и количеството на водите и до намаляване на биоразнообразието¹, както и до хранителни кризи и несигурност. В доклад на „За Земята“² (2017) базиран на разработки на БАН, Института за пазарна икономика и анализи на ЕС се разглежда процеса на свръхконцентрация и свръхокрупняване на земеделската земя в България. България (0.93) е първенец в ЕС (със средна стойност 0.82) по поземлени неравенства спрямо коефициента на Джини³ за разпределението на земята. Този процес след 2008 г., когато на международния пазар за земеделска земя страни като Саудитска Арабия, Южна Корея и Китай закупуват мащабни поземлени масиви в развиващите се страни, на световно ниво започва да се нарича „заграбване на земя“. Имайки предвид и климатичните промени (тенденции към затопляне и

¹ Биологичното разнообразие продължава да намалява въпреки приноса на ОСП. Европейска сметна палата. 2020

² За Земята. 2017. „Концентрацията на земеделието в България. Необходими реформи“

³ Степента на неравенството в разпределението на земята се измерва чрез Коефициент на Джини (Gini) за поземленото неравенство. Чрез стандартния Джини индекс се съизмерват подоходните неравенства. Стойност 0.0 отбелязва абсолютно равенство, а 1.0 е абсолютно неравенство. Когато говорим за разпределението на земя, при коефициент на Джини от 1.0 ще имаме ситуация, в която едно стопанство има достъп до цялата земя, а при коефициент на Джини 0.0 всички стопанства ще имат еднакъв достъп до земя. За Земята. 2017. „Концентрацията на земеделието в България. Необходими реформи“

засушаване, характеризиращи се с появата на резки климатични събития и бедствия⁴ – суши и поройни дъждове) и нуждата за адекватни и бързи дейности в посока екологизиране и диверсифициране на селското стопанство предложенията на партиите звучат нереални. Другите политически партии, макар изрично да заявяват стимулирането на създаването на семейни, малки и средни стопанства като едно от решенията за създаване на устойчиво земеделие не задават конкретни и ясни цели за постигането им. Всяка една партия заявява желание за развитие на „модерно и зелено“ селско стопанство, като в повечето решения това ще се реализира чрез дигитализацията на сектора, което вече е заложено в Плана за възстановяване и устойчивост на България (2021-2022). Нито една партия, освен обединение „Демократична България“ не заявява изрично стимулиране на биологичното производство – земеделие с висока добавена стойност и възобновяващо аграрната екосистема.

Основните политическите сили не заявяват създаването на щадящо природните ресурси земеделие и представят консервативни и инертни решения в селското стопанство.

Най-много реформи в посока развитие на „зелено“ и устойчиво земеделие са заявили от обединение „Демократична България“ - 28 броя, за разлика например от другите партии, които имат около 4-7 до 10 броя конкретни предложения.

ГЕРБ

Предизборната програма на ГЕРБ освен бъдещото на политиките в различните сектори включва и ретроспекция на последните 11 години на управление, както и предвидените финансови средства за България в следващия програмен период (2021 – 2027 г.) на Европейския съюз.

Описано е, че „Цялото финансиране, което ще е на разположение на страната до **2030** година ще е в размер на **50 млрд. лева.**“ и малко по-надолу в текста се конкретизира за сектора Селско стопанство, че „В рамките на **Общата селскостопанска политика** ще имаме достъп до **над 7 млрд. евро**, 5 от които са за преки плащания за земеделските производители и 2 млрд. евро за развитие на селските райони”⁵.

Интересно е, че в сектора на Селското стопанство не е описано какво ГЕРБ са постигнали, като управляваща партия, както е изведено в другите сектори. Липсват конкретните числа в сравнение с другите секторни политики, например Транспорт, Енергетика, Отпадъци и Води, в които подробно е описано с числа и имена на обекти какво е направено по европейските оперативни програми.

ГЕРБ предвиждат развитието на “екологосъобразно селското стопанство, модернизирани и устойчиви селскостопански сектори със справедливи и стабилни доходи за работещите в сектора”.

Предвидените реформи в селското стопанство ще бъдат насочени в поземлените отношения с цел уедряването на масивите, което от своя страна в дългосрочен план ще доведе до намаляване на биоразнообразието на аграрните ландшафти и до намаляването на възможността за справяне с промените в климата на земеделското стопанство. Друга реформа, която е описана е „Оптимизиране на процедурата за разпределение на пасища, мери и ливади от държавния и общинския поземлени фондове”, което е важна реформа, но твърде неясна и неконкретна. Имат предложение за създаване на застрахователен компенсационен фонд за земеделски стопани при природни бедствия.

За съжаление твърде плахо се споменава за стимулиране на съществуването на малките и средни земеделски стопанства, за подобряване на сложната и неясна за земеделските стопани бюрокрация, за намаляване на злоупотребите в ползването на парите по втори стълб на Общата селскостопанска

⁴ Димитрова, Св. Въздействие на климатичните промени върху земеделието. Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – Пловдив. 2017.

⁵ Политическа програма „България следващо поколение”, ГЕРБ, 2021 г.

политика, за непрозрачността и липсата на работна и лесна връзка между администрацията и земеделските стопани.

БСП

БСП има консервативен подход в политиките за селското стопанство. Не се наблюдава нищо иновативно, освен въвеждане на дигитализация в земеделието, което вече е заложено в Плана за възстановяване и устойчивост на България за 2021 и 2022 г. Не се споменава за подобряване на връзките между земеделските производители и държавната администрация, както и за развитието на биологичното земеделие. Описани са редица проблеми на българското земеделие.

Конкретни и интересни предложения в предизборната програма са:

- „Оптимално управление на водите с оглед превенция на наводнения и осигуряване на вода за битови нужди и за напояване през „сухите месеци“⁶.
- Въвеждане на мерки за екологични характеристики на земеделската земя при разпределяне на земеделските субсидии, запазване на качеството на почвите и почвеното плодородие, стриктно спазване на „Нитратната директива“;
- Стимулиращо подпомагане предимно на малките и средни производители, на кооперациите и сдруженията в земеделието.

ДПС

В предизборната програма на ДПС няма конкретно споменаване на политиките в селското стопанство, както и за проблемите в него. Косвено политиките в Земеделието откриваме в основните приоритети на програмата:

- „Устойчиво, зелено ориентирано развитие на ключови сектори с потенциал за догонващ растеж – „Чиста енергия, чиста вода, чист въздух, чиста храна“⁷

Няма ясно поставени цели, нито дейности в сектора на Селското стопанство.

„Има такъв народ“

Работата в сектора на Селското стопанство⁸ е описано в отделен сектор, аналогично на предизборните програмите на ГЕРБ и БСП. „Има такъв народ“ предвижда осъществяване на реформи в земеделието веднъж в „създаване на законова възможност за комасация на земеделската земя“, за което изразяваме притеснение за окрупняване на земеделските имоти и за възможно намаляване на биоразнообразието в аграрните ландшафти. Реформи ще се осъществят и чрез „създаване на закони и икономически стимули за осигуряване на „зелено и здравословно селско стопанство“.

Обединение „Демократична България“

Прави впечатление, че обединение „Демократична България“ има доста подробно описание на програмата си в множество сектори и подсектори. Селското стопанство е поставено в сектор „Устойчиво управление на природните ресурси“, подсектор „Развитие на устойчиво селско стопанство“. Изложени са конкретни проблеми на селското стопанство. Предвидени са множество реформи (28 броя, за разлика например от другите партии, които имат около 4-7 до 10 броя конкретни предложения) за постигане на „справедлива, здравословна и екологосъобразна продоволствена система и насърчаване на биоикономиката в България, на устойчиво земеделско стопанство, което отговаря на потребностите на обществото, допринася за опазване на околната среда и природните ресурси, както и за

⁶ Предизборна платформа, 2021 г., БСП

⁷ <https://www.dps.bg/izbori-2021/programa.html>

⁸ [https://pp-itn.bg/wp-](https://pp-itn.bg/wp-content/uploads/2021/03/%D0%97%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%B5.pdf)

[content/uploads/2021/03/%D0%97%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%B5.pdf](https://pp-itn.bg/wp-content/uploads/2021/03/%D0%97%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%B5.pdf)

преодоляване на климатичните промени, което води до развитие на селските райони, като в същото време позволява на производителите да получават гарантирани доходи от своята дейност.”⁹ Като цяло се залага, както на развитието на къси вериги на доставка и на европейски пазари на български земеделски продукти, така и на стимулиране на екологизирането и насърчаването на „поликултурното” земеделие, включително подкрепа на малките и средни земеделски стопанства.

Коалицията „Изправи се! Мутри вън!

„Предизборната програма 2021-2025”¹⁰ на коалиция „Изправи се! Мутри вън!” е подробно разписана с поставени политически цели и решения в подсекторите на селското стопанство. На първо място е поставено създаването на Национална програма „Семейно стопанство“ и подкрепа за младите фермери. *Има специфични решения за земеделие, животновъдство, зеленчукопроизводство, трайни насаждения, биологични продукти, мед и билки.* Предвиждат диверсификация на селското стопанство и намаляване на бюрокрацията. *Не се споменава изрично за връзката между селското стопанство и устойчивото ползване на природните ресурси.*

ВМРО

Предложенията на ВМРО са представени с конкретни числа, които трябва да бъдат постигнати. В сферата на Земеделието има 10 предложения, като те са насочени към „преодоляването на латифундирането”¹¹, макар и без конкретно описание на това как ще се случи това предложение, подкрепа на семейни стопанства, застрахователна схема за защита на доходите на земеделските стопани срещу природни бедствия и др. Не е описан проблема с намаляването на качеството (биоразнообразието, плодородието на почвата, качеството и количеството на водите) на земеделските земи, макар да е описано предложение за строг контрол на препаратите за растителна защита.

⁹ <https://demokrati.bg/program/okolna-sreda-i-prirodni-resursi/razvitie-na-ustojchivo-selsko-stopanstvo/>

¹⁰ <https://izpravise.bg/programa-2021-2025/>

¹¹ <https://vmro.bg/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%B7%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D0%BC%D1%80%D0%BE-2021-%D0%B3/>